

TÜRKİYE PSİKIYATRİ DERNEĞİ
TBMM Boşanma Komisyonu Taslak Raporuna İlişkin Değerlendirme
BASIN AÇIKLAMASI

Aileyi Korumak Kadınlar ve Kız Çocuklarının Haklarını Korumadan Olmaz

Biz ruh sağlığı alanında görev yapan Psikiyatri Hekimleri olarak her kesimden kadınlarımızın yaşadığı psikolojik ve toplumsal sorunları en yakından gören, tespit ve kayıt altına alan, yaşadıkları acıların azaltılmasına gayret eden, tedavi uygulayan bir meslek grubuyuz. Ülkemizin her noktasında görev yapan meslektaşlarımızla **Kadın Ruh Sağlığını** etkileyen tüm konularda ilgili tarafları uyarma, önerilerde bulunma, işbirliği yapma yani müdahil olup söz söylemeyi mesleki sorumluluğumuz olarak görüyoruz.

Kadınların bazı ruhsal bozuklukları erkeklere kıyasla daha yüksek oranda yaşamalarının nedeni ruhsal olarak güçsüz olmaları değildir. Birçok kadının her türlü zorluğu aşarak ayakta durmaya çalıştıklarını, her işi yapabildiklerini ve aynı zamanda ailesindeki ve çevresindeki birçok kişiye destek ve bakım verdiklerini biliyoruz. Ne var ki, ataerkil cinsiyetçi sistem yüzyıllardır erkekler ve hâkim oldukları toplumsal ve idari mekanizmalarla kadını her alanda (eğitim, maddi kaynak, çalışma, topluma katılma, cinsellik, doğurma/doğurmama) kontrol altında tutarak, zor kullanarak, sömürerek, saldırıda bulunarak ve öldürerek örselemiş ve travmatik durumlara maruz bırakarak ciddi ruh sağlığı sorunları yaşamalarına zemin hazırlamıştır.

Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar ile Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu taslağında dikkatimizi çeken noktalarda kamuoyunu bilgilendirmek istiyoruz. **Ülkemizde kız çocukları erken yaşta evlendirilmektedir. Bu durum kız çocuklarını sosyal haklarından yoksun bırakır ve bilimsel açıdan çok iyi bilindiği gibi ruh sağlıklarına zarar verir. Erken yaşta evlendirilen kız çocuklarında depresyon ve kaygı bozuklukları başta olmak üzere birçok ruhsal hastalık, erişkin yaşta ve kendi istedikleri kişiler ile evlenen kadınlara göre çok daha sık olarak görülmektedir.**

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) tarafından 2011 yılında Türkiye’de yapılan araştırma sonuçlarına göre 18 yaş altındaki **her üç kız çocuğundan birinin 18 yaşından önce evlendirildiği**, bu çocukların %14’ünün de 15 yaşın altında evlendirildiği bildirilmiştir. 2013 yılındaki çalışmada ise her 4 evli kadından birinin 18 yaşından küçük evlenmiş olduğu saptanmıştır.

Türk Medeni Kanununda “kadın veya erkek 17 yaşını doldurmadıkça evlenemez” ibaresi yürürlüğünü korumaktadır. Evlilik yaşının 18 olması, daha küçük yaştaki evliliklerin çocuk istismarı kapsamında suç olarak belirlenmesi gereklidir; zira farklı yöntemlerle, yaş büyütme, ailenin izni ile veya imam nikâhı ile erken yaşta evlendirmeler yapılmaktadır; bu durum kararlı bir politika ile önlenmelidir. Dikkat edilmelidir ki, orta öğrenimi bitirme yaşı genellikle 18’dir. **Erken yaşta evlendirilen kız çocuklarının eğitim hakkı elinden alınır.**

Erken yaştaki evliliklerin en önemli sorunlarından birisi, evlenilecek kişiyi ailenin belirlemesidir. Yakın olarak tanımadığı, bilmediği, çoğu zaman sevmediği ve büyük yaş farkı olan birisi ile evlendirilen kız çocuğunun kendini koruyamayacak yaşta gittiği yeni ailede **ezilme, istismar ve şiddet görme riski yüksektir**. Erken yaşta gebeliklerde **anne ve bebek ölüm hızları** erişkin yaştaki gebeliklere oranla daha **yüksektir** ve ciddi bir halk sağlığı sorunudur.

Kız çocuklarının hazır hissetmeden, bedensel ve ruhsal gelişimini tamamlamadan yani Dünya Sağlık Örgütü, Birleşmiş Milletler, UNESCO gibi birçok uluslararası saygın kurumca önerilen 18 yaşın altında anne olması, hem kendisinin hem bebeğinin fiziksel ve ruhsal gelişiminde sorunlara yol açmaktadır. Ancak gelişimini tamamlamış, yeterli eğitim almış ve kendi rızasıyla gebe kalmış bir erişkin kadın bebeğine sağlıklı ve yeterli bakım verebilir. Çocuk doğurmak isteyen ve kendisini hazır hisseden kadın anne olmalıdır.

Rapor taslağında “erken yaşta aile kurmuş bir çift eğer beş yıl süre ile sorunsuz bir evlilik yürütüyorsa erkek ceza görmez” yaklaşımı erken yaştaki evliliklere ilişkin tüm sakınca ve çekinceleri içinde barındırmaktadır. Çiftin sorunsuz ve mutlu olduğunu, baskı görmediğini kim, nasıl bir süreç ile saptayacaktır? Bu konuda nesnel ölçütler belirlenmesi kolay olmadığı gibi, değerlendiricilerin cinsiyet eşitliği konusundaki önyargıları nasıl önlenecektir? Bu tür bir yöntem geliştirilmesi insan haklarına aykırıdır. Olumsuz değerlendirilenler, beş yıl sorunlu bir yaşam, evlilik sürdürme cezasına mahkum edilmiş olmaktadır.

Sorunlar çözülmiyorsa aile kurmak gibi, boşanmak da olağan bir durumdur. Boşanma sonrası taraflara destek vermek önemlidir. Ülkemizde evli ve çalışmayan kadınların sağlık güvenceleri bile eşleri üzerindedir ve herhangi bir boşanma durumunda kadınlar tüm sosyal güvencelerini yitirmektedir. Erken yaşta evlendiği için yeterli süre eğitim almayan, herhangi bir alanda kalifiye olmayan kadınlar, çocuklarıyla birlikte yoksulluğa mahkum olmakta ve pek çok kadın kötü muameleye maruz kalsa da istedikleri halde eşlerinden ayrılamamaktadır. Aileyi önceleyen sosyal politikalar kadınların eğitim, meslek sahibi olma, çalışma, sosyal güvence haklarını geri planda ele almaktadır.

Sağlıklı bir ailede tüm bireylerin eşit ve demokrasi anlayışı içinde var olmaları hedeflenmelidir. Uzun zamandır Türkiye Cumhuriyeti yasaları evde kadına ve erkeğe eşit söz hakkı vermektedir ve erkek ailenin reisi değildir. Ev içinde bir kişinin diğerleri üzerine tahakkümü engellenmediğinde, güçsüz ve kırılgan taraflarının güçlendirilmesi ve/veya korunması şarttır. Farklı ve hassas bireylerin (kadın, çocuk, engelli, yaşlı vb) de bulunabildiği ailenin ne pahasına olursa olsun (anlaşmazlık, baskı, şiddet, farklı istismar türleri, hak kayıpları) sürdürülmesi zihniyeti, kırılgan konumda olanların korunmasına dair imkânları ortadan kaldıracaktır. Eşitlik ve demokrasi ilkelerinin tüm topluma yayılması, küçük yaştan itibaren çocuklarda eğitim sistemi içinde farkındalık oluşturulması ile sağlıklı bir aile ortamı yaratılabilir. Bu nedenlerle aile içindeki tüm bireylerin haklarının, özellikle sosyokültürel ve ekonomik açıdan güçsüz bırakılmış kadın ve çocukların desteklenmesi önem kazanmalıdır.

Türkiye Avrupa’da boşanma oranı en düşük olan ülkelerden biridir. Yani ülkemiz için boşanma ciddi bir sorun olmayıp, boşanamama veya barış içinde boşanamama ciddi bir sorundur. Boşanmalarda daha çok kadın ve çocuklar mağdur olmakta, özellikle kadın toplumun kimi kesimlerinde olumsuz şekilde etiketlenmekte, boşanma sürecinde eşinden şiddet görmekte veya eş tarafından öldürülmektedir.

Her gün basında birden fazla kadın cinayeti haberleri görüyoruz. Ülkemizde boşanmak üzere olan ya da boşanmış kadınların %78’i eşleri/eski eşleri tarafından şiddete maruz bırakılmaktadır. Boşanma gerçekleştikten sonra bile kadınlar hedef alınmakta, son zamanlarda sık sık gördüğümüz ve meslektaşımız Dr. Aynur Dağdemir cinayetinde yakından tanık olduğumuz gibi; onları korumaya çalışan, yanlarında olan yakınları, anneleri, babaları, akrabaları ya da birlikte çalıştıkları iş arkadaşları ile birlikte öldürülmektedir.

Yine raporda boşanmış kadının nafaka almayı sürdürebilmesine ilişkin değişiklik önerileri kadınların çoğunluğunun büyük mağduriyetine neden olacaktır. Ekonomik olarak muhtaç ve sosyal güvencesi olmayan bir birey geleceğine güven duyamaz, sağlıklı yaşam sürdüremez ve ruh sağlığı olumsuz etkilenir.

Ailenin sağlıklı şekilde sürmesi – korunması isteniyorsa önce kadının konumunun güçlendirilmesi gereklidir.

Rapordaki “Farkındalık ve Zihniyet Dönüşümü” (sf.415) başlıklı bölümde bizim işaret ettiğimiz bütün konular yer almakta, ancak genel anlamda değinilip geçilmektedir. Tüm bu gayretler ancak bütünlükçü bir “kadına yönelik ayrımcılığın tüm toplumda önlenmesi” stratejisi ve başta rol modeli olan siyasetçiler ve mülki amirlerin zihniyet dönüşümünü gerçekleştirilmesiyle sonuç verebilir.

İlgili komisyondaki önerilen düzenlemelerin ana hatlarıyla Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere dayalı yükümlülüklerinin aksine, kadının güçlenmesini ve kadına yönelik ayrımcılık ve şiddetin sonlanmasını eksen almadığı görülmektedir. Taslakta önerilen yöntemler adeta ailedeki sorunları kadının sırtına yükleyerek, ataerkil zihniyeti pekiştirmeye davetiye çıkarmaktadır.

Ailede kadın eşit ve saygın bir birey olarak desteklenirse toplumun ruh sağlığı da düzelir. **Bizden söylemesi.**

Türkiye Psikiyatri Derneği Kadın Ruh Sağlığı Çalışma Birimi adına, Peykan Gökalp, Suzan Saner, Yıldız Akvardar, Zerrin Ođlađu

İletişim için: zerrinoglagu@yahoo.com